

Федик Л.Б.

к.і.н, доцент кафедри права,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Нормальне функціонування держави можливе за умов правильної державної політики, яка базується на загальноприйнятих нормах та забезпечуючи правовими методами рівність громадян у реалізації своїх прав і свобод, сприяє високому рівню довіри до влади та позитивному ставленню до її ініціатив. Загалом правова політика держави реалізується у трьох основних напрямках: 1) нормотворчість; 2) застосування права; 3) розвиток правосвідомості і правової культури населення. Форми прояву державної політики різноманітні, як і шляхи й сфери її реалізації. Наприклад, економічна політика держави, культурна, соціальна, національна, науково-технічна, фінансова, екологічна, правова і.т.д. Правом оформлюються, закріплюються всі види державної політики. Попри це правова політика має свої особливості, оскільки відображає та визначає правовий розвиток країни.

Можна довго сперечатися з приводу того, що є первинним економіка чи право. Однак безумовним є факт, що саме потреба врегулювання розподілу матеріальних благ у первісному суспільстві, спонукала виникнення правил розподілу, які згодом переросли у звичаєве право, а подальше ускладнення економічних відносин, пов'язаних з процесом виробництва, розподілу та обміну викликатиме потребу у законах. При цьому у жодному разі не йдеться про пріоритет економіки над правом, як це абсолютизували марксистська економічна теорія. Адже без законів надзвичайно складно забезпечити нормальне функціонування економіки.

Об'єктивні економічні закони є підґрунтям соціального розшарування в суспільстві, що стає джерелом соціального напруження (через невдоволення тих, хто відчуває соціальну несправедливість). За умов відсутності з боку держави відповідних механізмів забезпечення соціальної справедливості, створюються умови до невиконання або порушення усталених правових норм та, в крайньому випадку, до соціальних заворушень. Саме тому, сучасна правова держава спрямована на формування громадянського суспільства, основою якого є середній клас власників. Звідси випливає важливий принцип правової політики держави – соціальна обумовленість.

Ключові тези «свобода, рівність і братерство», які стоять в основі одного з основних принципів правової політики сучасної держави – невід'ємності прав і свобод та рівності людей, теж мають економічне підґрунтя. Ідея рівності, крім рівності всіх перед законом, передбачала рівність можливостей і рівність стартових позицій [1, с. 252]. Ідея братерства також мала економічне підґрунтя і передбачала співпрацю як в межах конкретної держави, так і на міжнародному рівні. Іншими словами потребували

правового закріплення такі явища економічного життя як економічна свобода, недоторканність власності та рівність господарюючих суб'єктів.

Водночас своєрідною антитезою до обмеженого правового регулювання державою економіки, є надмірне втручання держави в економічну сферу. Найбільш очевидним прикладом став СРСР, який заперечував ринок, застосовував директивні та імперативні методи правового регулювання економічних процесів, опираючись виключно на методи примусу при проведенні правової політики в економічній сфері. Результатом стала деформація усєї структури економіки та крах системи загалом.

Якщо розглядати сучасну державу з ринковою економікою і брати за вихідну тезу те, що метою держави є досягнення загального добробуту, тобто узгодження інтересів різних верств суспільства, до завдань правової політики держави належить:

- 1) покращення загального економічного становища держави;
- 2) активізацію рівня ділової активності суб'єктів економічної діяльності;
- 3) створення сприятливого інвестиційного клімату та макроекономічної стабільності;
- 4) зменшення кількості економічних правопорушень;
- 5) забезпечення соціальної справедливості тощо.

Економічні фактори, які визначають правову політику держави – це насамперед економічна система суспільства або економічний порядок; соціально-економічні відносини; організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності; господарський механізм; система стимулів учасників господарських відносин; господарські зв'язки між учасниками економічних відносин.

До найважливіших економічних факторів, які мають вплив на формування правової політики держави відносимо: економічний порядок, господарський механізм, організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності. Економічний порядок – це рамкові умови ринкового господарства, тобто сукупність інституцій, що представляють звід даних, необхідних для того, щоб суб'єкти, що господарюють, могли приймати рішення і робити ті або інші дії. Саме в залежності від того чи іншого порядку або стадії його розвитку держава обирає певну економічну політику. Підтримуємо ідею В. Ойкена, який пропонує наступну типологію економічних політик: свобода дій; політику централізованого, цілком чи частково, управління економікою; політику середнього шляху; політику конкурентного порядку і точкову політику [2, с. 9].

Складова частина економічної системи – господарський механізм, що є сукупністю організаційних структур, конкретних форм і методів керування, а також правових норм, за допомогою яких реалізуються діючі, економічні закони, процес відтворення. Господарський механізм об'єднує інститути, що утворюють певний господарський порядок. Практична реалізація цього механізму передбачає створення законодавчого і суспільно унормованого середовища, інститутів, закріплених певними правовими нормами [3, с. 122-123].

Різноманітність форм власності та ступінь їх співвідношення (організаційно-правові форми здійснення господарської діяльності) теж мають ключовий вплив на правову політику держави. Баланс приватних і публічних інтересів та рівність прав дозволяють уникати нерівності між учасниками господарських правовідносин (при їх виникненні, зміні та припиненні), як наслідок – це призводить до безконфліктної їх реалізації, що є основною ознакою належного рівня урегульованості таких відносин на законодавчому рівні та характеризують економічну політику держави як належну [4].

Отже, необхідність правової форми регулювання певних економічних відносин об'єктивно породжується економічними потребами суспільства. Водночас трансформація і зміна економічних відносин стимулюють до видозміни правових регуляторів та правової системи. За таких умов економічну і правову системи слід завжди розглядати у симбіозі і постійному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Оніщенко Н.М. Право й економіка: взаємовплив і паритетні начала розвитку. Філософія права і загальна теорія права. 2012. № 2. С. 249-259.

2. Дороніна М.С., Горовий Д.А. Економічна політика. Конспект лекцій. Харків: Вид. ХДЕУ, 2001. 46 с.

3. Супрун О.М. Господарський механізм у розвитку та регулюванні економіки. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2011. № 1. С. 122-124.

4. Пацурія Н. Б. Економічна політика держави: правовий аналіз сучасного стану. URL: <https://coordynata.com.ua/ekonomichna-politika-derzavi-pravovij-analiz-sucasnogo-stanu>